57

2004

247-44

ԱՒԵՏԱՐԱՆԻ
ԶՕՐՈՒԹԻՒՆ

Հաս

Մին Աբաբ. ծառայի պատմութիւն

որ Քրիստոսի հաւատքովն երանելի

Էլաւ։

Թարգմանեալ է։

9443-57

Ի Մոսկով.

Ի Տպագրատան Հայկական Հեմարանի

Տեարց Լազարեանց.

1830. ռՍԻՀԹ։

28+8

Ընթերցեալ մեր զձեռագիրս զսոյս, և չտեսեալ յայնմ ինչ հակառակ ՝ի հաւատոյ և եկեղեցւոյ մերում կամ քարի վարուց, հրամայեցաք տպագրել։

Դատաքննիչ գրոց Միքայել Ծայրագոյն Վարդապետ Սալլանթեանց.

Յամի Տն 1830, ՝ի 29 Մայիսի. ՝ի Մոսկով։

Աջալին Մասն։

Մին Քահանայ պատմուէմ՝ թէ երբ որ ընկլլիլ երկրուէն մին քանի տարի ծովին մօտ էի բնակված, մին անգամ մին նաւի վերակացու կապիտան ինձ մօտ եկաւ և յայտնեց՝ թէ նա իրան տան մարդկանցովն իմ ժողովրդի անդամ է։ Ասաց՝ Տէր, հիմիկ երեք տարի է որ ինձ մօտ մին տրաք ծառայ կայ. էս բարի տղայս հիմիկ կամք ունի մկրտվելոյ։ Էս նորան խոստացելեմ որ ձեզանից խնդրեմ՝ թէ կարելի է որ նորան մկրտէք։

Էս նորանից հարցրի թէ՝ նա քրիստոնէական հաւատքին համար մին բան իմանում թէ չէ։

Նա ինձ պատասխան տուաւ՝ թէ ես էդ կողմանէ հաստատ հաւատացած եմ, թէ լաւ իմանում. նրահամար, որ նա քրիստոնէական հաւատքին համար ամէն տեղ և ամէն ժամանակ խօսում, և թէևմարդիք նորան ծաղրը են անում և ասում՝ թէ զուրես հետևում էդ օրէնքին, նա էն ծաղրներին համբերութենով տանում։

Աղաղ. Մի թէ դու նորա ծառայութիւն անելուցն բաւական ես։

Աղաղ. Զաթիցն աւելի. նորանից մին աւելի լաւ և պատուական ծառայ մարդ չի կայ։

Աղաղ. Նա հենց ամէն ժամանակ ի՞դ-պէս էր, թէ չէ։

Աղաղ. Զէ՛. առաջին տարին՝ որ ես նորան ինձ մօտ բերի, շատ վատ էր կառավարվում. բայց յետին երկու տարին էնքան լաւայաւ՝ որ կարելի չէ բաւական գովել։

Աղաղ. Լաւ. պէտք է որ ես նորան տեսնեմ և լաւ մտիկ տամ՝ թէ նա արժանի է որ մանկակից լինի մկրտութեան խորհուրդին, և կամ թէ նա կարդալ իմանում թէ չէ։

Աղաղ. Նա կարդալը մեծ աշխատանքով է սովորել. հիմիկ էլ լաւ կարդում, որ մեր ընտանիքն էլ ասումեն՝ թէ Աստուածաշունչը ամէնքն իմանում։ Ընկլիզերէն էլ լաւ խօսում, եթէ կամենաք՝ նորան կուղարկեմ ձեզ մօտ։

Աղաղ. Շատ լաւ. էքուց կէսօրից ետև ուղարկեր նորան ինձ մօտ։

Աղաղ. Աստ սահմանումն ձեզ մօտ կըլինի, կըտեսնէք թէ կարելի է նորան քրիստոնէական հաւատքի մէջ ընդունել թէ չէ։ Այս խոստմունքը տուաւ ինձ և գնաց։

Ես էս բանի համար շատ ուրախացայ։ Եվ շատ ուրախութիւն էլաւ իմ սրտիս, հենց էն երկրի մարդկանց մինը, Աւետարանի ճշմարտութեանցն լուսաւորել՝ որ ես նորա անբաղդութենին համար շատ անդամ լաց էի լինում։ Միտք անելով թէ՝ նորանց անբաղդութեան պատճառն հենց մենք քրիստոնեայքս ենք։

Այն ասած ժամանակումն իմ աշակերտ արաբն եկաւ։ Նա Ջահիլ էր և սրամիտ, դէմքն էլ գեղեցիկ էր։

Ն՝։ Նորան նստացրի և հարցրի։ Քո աղայն ինձ ասաց՝ թէ դու կամենուս քրիստոնէական հաւատքըն ընդունիլ։

Ն՝ ասաց։ Ճշմարիտ է Տէր, ես շատ կամենում եմ որ քրիստոնեայ լինիմ։

Ն՝ ասացի։ Ի՞նչ է դորա պատճառն։

Ն՝ ասաց։ Ո՞վ Տէր, ես գիտում եմ որ քրիստոնեայքն մեռնելոց ժամանակն գնալու են երկինքի արքայութիւնը։

Ն՝ ասացի։ Շատ ժամանակ է՝ որ էդ կամքըդ ունիս։

Ն՝ ասաց։ Այն ժամանակիցն ետև՝ որ ես Ամերիկա երկրումն մին քարոզ տուող մարդկից մին անդամ քարոզ եմ լսել՝ միշտ էս ցանկութիւնըս ունիմ։

Ն՝ ԽՈՍՈՂ՝ Դու հիրեղ ես ծնվել։

Ն՝ ԽՈՍՈՂ՝ Ամերիկա երկրումն, և իմ փոքր երեխայ լինելոց ժամանակումն ինձ սպիտակ մարդիքն գերի և ետիր են արել։

Ն՝ ԽՈՍՈՂ՝ Ինչ ինչպես պատահեց։

Ն՝ ԽՈՍՈՂ՝ Մին օր հայրըս և մայրըս Թողեցի գնացի ծովի ղրաղն, որ կորաներ հաւաքեմ, հենց սկսեցի հաւաքել որ յանկարծ մին փոքր նաւից մին քանի սպիտակ մարդիք դուրս վազեցին և ինձ բռնեցին։ Ինչ ժամանակիցն ետև էլ իմ հայրըս և մայրըս չեմ տեսել։

Ն՝ ԽՈՍՈՂ՝ Նորանք քեզ ինչ արին։

Ն՝ ԽՈՍՈՂ՝ Ինձ նստացրին էն փոքր նաւի միջումն և տարան Ամայիկա անուն կղզին (ԽՈՍՈՆ)։ Էնտեղ ծախեցին ինձ մին ազայ մարդի, որ ես նորան ծառայութիւն արի երեք տարի։ Բայց երեք տարիցն առաջ էս կապիտանս որ իմ կողմանէ ձեզ հետ խօսացել է, ինձ նորանից ծախու առաւ և նորան էլ էնպէս ծառայութիւն էլի անում կէմումն։ Օ՛ֆ։ Նա լաւ ազայ է։ Նա ինձ ազատ է արել, ես հիմիկ էլ նորան ծառայութիւն եմ անում։

Ն՝ ԽՈՍՈՂ՝ Ասա՛ ինձ։ Ամերիկա գալուցդ առաջ հոգւոյ համար ինչպէս էիր միտք անում։

Ն՝ ասաց. Ես էն ժամանակումն հոգին չէի իմանում թէ ինչ է՝ և նորա մասին մին մարդից մին բան չէի լսել։

Ե՝ ասաց. Պատմիր ինձ՝ ի՞նչպէս էս եկել ամերիկա, և էն ժամանակն որ դու եկիր էնտեղ՝ քեզ ի՞նչ պատահեց.

Ն՝ ասաց. Իմ Աղայն կէմոնն ինձ էնտեղ տարաւ իրան հետ և էնտեղ նորա հետ մնացի մին ամիս։ Ես մին ամսումն մին քարոզ տուող մարդ տեսի։

Ե՝ հարցրեց ԼԷ՝ Նա ի՞նչ ասաց իրան քարոզի միջումն։

Ն՝ պատասխանէց ԼԷ՝ Ա՞խ. նա ինձ ասաց՝ թէ ես մեծ մեղաւոր եմ։

Ե՝ ասաց. Ի՞նչպէս. միթէ նա մէնակ քի՞զէր ասում։

Ն՝ ասաց. Ա՛հա. ես էնպէս եմ իմանում, թէպէտ ականջ դնող մարդիք շատ կային, բայց ամէնքն էլ իմ կողմանէս էր ասում։

Ե՝. Ի՞նչ ասաց նա։

Ն՝. Ինչ որ իմ սրտումն կար էն ամէնքն ասաց։

Ե՝. Ի՞նչ յատուկ բաների վերայ խօսեց։

Ն՝. Իմ յատուկ մեղքերիս վերայ, իմ տըդխտութիւնիս և իմ ոչ ինչ բան չիմանալոյ վե-

բայ. որ ես ոչինչ հաւատ չեմ ունեցել։ Այն բարի քարոզիչն ինձ լաւ յայտնեց, որ ես մին բարի բան՝ միտք չեմ արել, և բարի բան՝ չեմ գործել։

Ե՞. Այլ ի՞նչ ասաց քեզ։

Ն՞. Նա մին քանի ժամանակ երեսըն դէպի ինձ շուռ էր տալիս՝ և ասումէր թէ՝ Յիսուս Քրիստոս եկաւ որ մեղաւորաց համար մեռնի ինչպէս որ սպիտակ մարդկանց, էնպէս էլ՝ սև մարդկանց համար. և առ հասարակ ամէն չար մեղաւորների համար՝ էս ինձ շատ և շատ լաւ թուեցաւ։

Ե՞. Ի՞նչից իմացար թէ՝ նա ամէնըն էլ քո կողմանէ ասաց։

Ն՞. Նրանից իմացայ, որ ես հաւատացած էի, թէ էն մարդկանց մէջն ինձ նման մեղաւոր մարդ չկար. շնորհէ՝ որ էն բարի քարոզիչն իմացաւ թէ ես էնտեղ էի։

Ե՞. Ապա դու ի՞նչ միտք արիր քո հոգւոյ համար՝ երբ որ նա Յիսուս Քրիստոսին վերայ էնպէս քարոզեց։

Ն՞. Ա՞ն իմ Տէ՛ր. ինչպէս վերթռայ, որ նա ասաց թէ՝ չար մարդիքն դժոխքի միջուցն կրակով պիտի տանջվին։

Ես ինձ համար միտք արի՝ թէ շատ չար եմ, և սրա համար շատ լաց եղայ։ Ինչ ժա-

մանակ որ սկսեց Քրիստոսի սիրոյն համար խօ-
սիլ՝ թէ մեղաւորներին ինչպէս է սիրում։ էն
ժամանակն սկսեցի էլ շատ լաց լինել։ Ե՞
կամենում էի Յիսուս Քրիստոսին սիրել, բայց
չէի իմանում, թէ ինչ կերպով սիրեմ։ սրա
համար սկսեցի էլ աւելի լաց լինել։

Ե՞։ Նրանից ետև էն մին ամսումն ու-
րիշ էլ քարոզ լսեցիր թէ չէ։

Ն՞։ Ի՞նչպէս չէ։ Աղայիս հրամանովն
էնտեղ երէք անգամ էլ գնացի քարոզ լսեցի։
Էն ժամանակիցն ետև, ես էլ աւելի էի կամ-
նում Քրիստոսին սիրել և էն բաներին որ
Քրիստոս ասել է ամէնին կատարել։ բայց ինձ
թուում՝ թէ իմ սիրտս մին քանի ժամանակ
էնպէս պնտանում ինչպէս մին քար։

Ե՞։ Նրանից ետև էլ մին քարոզ լսե՞լ
ես թէ չէ։

Ն՞։ Հ՛։ նրանից ջոկ՝ որ էստեղ յե-
տին կիրակի օրն լսեցի, ուրիշ քարոզ չեմ լը-
սել։ նրանից ետև ես շատ կամեցայ որ մկրտ-
վիմ Յիսուսի Քրիստոսի անունովն։ նրա հա-
մար որ ինձ մին քրիստոնեայ բարեկամ չունէի,
որ ինձ փոքր երեխայ լինելոյ ժամանակումն կա-
թողանար մկրտել։

Ե՞։ Քո Ամերիկա երկրումն առաջին քա-

բոզ լսելուցդ ետև՝ միտքդ ի՞նչպէս էր։ մին մարդի էլ էն ժամանակն խորհուրդը ասե՞լ ես թէ չէ։

Ն։ Չէ։ էդ մասին Աստուածանից ջոկ ուրիշի չեմ ասել։ Քարոզիչն ասաց թէ՝ Աստուած կրլսի խեղջ և մեղաւոր մարդկանց աղաչանքը։ սրա համար ես էլ իմ արտասուքը նորա առաջին թափեցի, որ նա էլ վերջապէս ինձ լսեց։ Եւ շատ անգամ միտք եմ անում Քրիստոսին համար և ցանկանումեմ նորան հեռանիլ և նման լինիլ։

Ե։ Կարդալ իմանում ես դու։

Ն։ Մին քիչ իմանումեմ։

Ե։ Քեզ ում է սովորցրել։

Ն։ Աստուած ինքն է սովորցրել։

Ե։ Դու էդ ի՞նչ մտքով ես ասում։

Ն։ Էն մտքովն եմ ասում, որ Աստուած իմ սիրտս ցանկութիւն քցեց կարդալց համար, և էնպէս դժուար չէլաւ ինձ համար կարդալն։ Իմ Աղայն ինձ մին Աստուաշունչ քաշլեց, և էլմուտն մին սալտաթ կար՝ որ դրբերը ցոյց տուաւ ինձ՝ նրանից ետև Աստուծոյ օգնութենովն ես ինքս սովորեցի կարդալը։

Ե։ Ճաշնչումն դու ի՞նչ կարդացիր։

Ն՝. Յիսուս Քրիստոսի համար ամէն բաներըն կարդացի, թէ ինչպէս է սիրում մեղաւորներին. չար մարդիքն նորան՝ ինչպէս թաքեցին. նա մեռաւ և գերեզմանիցն վեր կացաւ և էս ամէնը քաշեց խեղճ արաբիս համար։ Ես շատ շատ լաց եմ լինում ինչ ժամանակ որ իմ միտքս եմ բերում՝ թէ Քրիստոս խեղճ Արաբին էնքան սիրում է։

Ե՝. Մարդիքն ինչ են ասում քո Աստուածաշունչ կարդալոյդ համար՝ և հետևելոյդ համար, որ Քրիստոսի հաւատքն իմանաս։

Ն՝. Չար մարդիքն, որ չէն սիրում Քրիստոսին, ինձ շատ յիմար մարդ են ասում և արաբի շուն և սև կեղծաւոր։ Ես սրանից մին քանի ժամանակ նեղանումեմ. բայց որ միտքս եմ բերում թէ քրիստոնեայն պէտք չի բարկանայ, որովհետև Քրիստոսին էլ էնպէս վատ և չար բան էին ասում. էն ժամանակն ես նորանց իսկի մին պատասխան չեմ տալիս. նրա համար որ Քրիստոս էլ իրան վերայ սուտ բան ասողներին իսկի պատասխան չէր տալիս։

Խեղճ արաբի ես պարզմտութիւնըն և անկեղծաւոր սիրտն ինձ չափիցն աւելի ուրախացրուց։ Ապա ես կամեցայ՝ հաւատքի մին քանի գլխաւոր բաների համար հարցնել նորան։ Յն սհաթուցն

Պօղոս առաքեալի բանն միտքս եկաւ՝ որ հաւատքի համար կարճառօտաբար խօսումէ։ Ո՞ՐԷՆ, ՀԱՅՈՑՆ ՀԱՒԱՏՔԷ, ՅՈՅՍ, ԷՊ, ԷՊ ԷՊԷՏ, Ի ՈՐՍԱՆՑՈՒՏ ՄԷՋՆ՝ ՊԷՊՆԷ։ Ապա հարցրի թէ՝ ասա ինձ՝ հաւատքն ի՞նչ է կամ ի՞նչումէ կենում քո հաւատքն։ Ի՞նչ էս միտք անում Քրիստոսի և քո հոգւոյդ համար։

Ն՝. Ես հաւատումեմ՝ որ Յիսուս Քրիստոս եկաւ աշխարհքս մեղաւորներին փրկելոյ համար, և ինձ էլ կըփրկի. թէև շատ խեղճ ապաք և անասելի մեծ մեղաւոր եմ։

Ե՞. Ի՞նչ է քո յոյսդ և ի՞նչ բանի ես ապաստում էս կեանքումս և էն կեանքումն։

Ն՝. Ես յոյս ունիմ՝ որ Քրիստոս ինձ վերայ հոգացողութիւն կունենայ, և յոյս ունիմ որ էս կեանքի չարութենից և մեղքից ինձ կըփրկէ. յոյս ունիմ որ մեռնելուցս ետև միշտ նորա հետ մին տեղ կըլինիմ։

Ե՞. Ի՞նչ ես միտք անում Քրիստոնէական սիրոյ համար. այսինքն ճիմ և ի՞նչ ես շատ սիրում։

Ն՝. Ես սիրումեմ Հայրըն Աստուած, էն պատճառի համար, որ նա էնքան ողորմած է,

որ իրան որդին մեղաւորաց փրկութեան համար ուղարկեց աշխարհքս։ Ես Յիսուս Քրիստոսին սիրումեմ, էն պատճառի համար՝ որ նա ինձ սիրումէ։ Ես մարդկանցն սիրումեմ, սեւերինէլ, սպիտակներինէլ, էն պատճառի համար՝ որ նորանցէլ Աստուած է ստեղծել. ես բարի քրիստոնեաներին սիրումեմ, էն պատճառի համար՝ որ Քրիստոս նորանց է սիրում և նորանք էլ Քրիստոսին։

Էն ջահիլ արաբի հետ իմ առաջին խոստկցութիւնը էսպէս էր։ Ես նորանով շատ ուրախացայ, յոյս ունելով՝ որ նորան եկեղեցւոյ ծոցի մէջ ընդունիմ իրան ուզելոյն պէս։ Բայց կամենում էի որ էլ աւելի նորա հետ խոսիմ և հաստատապէս իմանամ նորա վարքըն և կենցաղավարութիւնը։ Էս պատճառիս համար խօսք տուի, որ մին քանի օրից եաւ գընամ նորա տեսութիւն՝ իրան Աղայի տունը։

Երբ որ նա իմ կըշտիցն գնաց, էն ժամանակն միտք արի՝ թէ Աստուած հոան Ոստոյ մէջը ինչ ազգերը էլ ծառու առել է։ Եւ թէ և նորանց միջիցն շատերը մին քանի մարդկանց արծաթասիրութենոնը աշխարհական վատ ծառայութեան ծա-

նը լծոյ տակն ընկան մին քանի ժամանակ, բայց փառք լինի Աստուծոյն՝ որ նորանց միջից շատերն էլ կանչվել են էն վառաւոր ազատութեան մէջ, որ նորան մէնակ Աստուծոյ որդիքն են վայելում, և էսպէս ազատվել են սատանայի ծառայութենից, որ շատերին բռնում է իրան անսահման իշխանութեան տակն։

Հատ ուրախացնող մտածմունք է՝ թէ արաքները էլ իրանց ձեռները կըմեկնեն դէպի Աստուած։

Երկրի թագաւորութիւներ օրհնեցէք Աստուծոյն, և նորան ոաղմոս ասացէք Սաղ. ԿԷ. 32. 33։

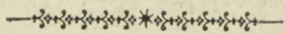

****

ԵՐԿՐՈՐԴ ՄԱՍՆ.

Այս իմ աշակերտ Աբրաբի հետ առաջին անգամն տեսութիւն անելուս մին քանի օր ետև ես տանիցն Ճանապարհ ընկայ, էն մտքովն որ գնամ նորան տեսնեմ և նորա հետ մին էլ խօսակցութիւն անեմ իրան Աղայի տանն, որ իմ տանիցս մին աղաՀ Ճանապարհ հեռու էր։ Այն Ճանապարհն որ ես գնում էի, մին թումբի վերայ անցնումը որ լցված էր սիւրուներով որ արածում էին էն լաւ և քաղցր խոտերըն. էն չոպանները որ նորանց հոգացողութենին էն սիւրուները յանձնված էին, էստեղ և էնտեղ կացած էին և պահպանում էին նորանց։ Այս ամէնը լաւ պատկեր էր, որ նորանով իմ վիճակը և իմ պաշտօնը իմանամ։ Ինչու որ՝ իմ լայն և արձակ թէմական ժողովուրդն հենց էս թումբիցս հեռու չէր. որ նորա հոգին իմ հոգացողութեանս էի յանձնված, և որ նորանց համար պէտք է որ ես պատասխան տամ էն օրն՝ որ մեր մեծ չոպանն այսինքն Քրիստոսն կերևի։

Սրա համար էլ էս չոպանական պատկերս՝

որ ես իմ աչքիս առաջին ունեի, իմ միտքս բերաւ իմ հոգևոր պարտաւորութիւնքս։ Ես էլ շատ ուրախացայ էս մտածմունքովս՝ թէ իմ բարեկամ Ջահիլ արաքը հեռացած սիրուի ոչխարն է, որ նորան էլ Յիսուս Քրիստոս կը-կանչէ իրան ձայնն լսելոյ համար. պատճառն որ՝ Ես ան-քա- հրէշտակ է Ես շատ ամէն աղ-գերն կըտեսնեն որ նորա շուրջն հաղար է ի բե-ռնի ելելն։ (Յոհան. Ժ. 16։ Մատթ. ԺԸ. 30)։ Վերջն մոտացայ մին քերձի, որ նորա վերջն շատ եամաջ էր. ձիուցն վեր եկի և մին ծա-ռից կապեցի։ Ծովի դաղղաների դեսուտեն գը-նալն էն քերձի տակն, որ ինձանից ցած էր, սխորժ և անդադար ձայն էր հանում, և էս տեսիլքն շատ մեծ և զարմանալի էր, և մար-դոյ միտքն շարժումէր որ Աստուծոյ մեծ փառ-քն իմանայ և նորան երկրպագութիւն տայ։ Ինչու որ՝ երևումէր՝ թէ հենց Ստեղծողն ինքն էս իրան ստեղծվածների միջումն իրան յայտնու-մէր և կանչումէր ամէնին, որ իրան երկրպա-գութիւն տան և պատուեն։ Իմ երեսը յետ դարձրած դեպի էն քարքարոտ և աւազոտ կող-մն, շատ տակ էր՝ մին սև ռանդով մարդ տե-սի՝ որ մին գիրք էր կարդում, և որովհետև սև ռանկովն սպիտակ քարերիցն յայտնի ջոկվումէր. ես շուտով իմացայ՝ թէ էս իմ աշակերտ Ուրա-բն է որ իրան Աստուածաշունչն է կարդում։

Ես շատ նեղութեամբ և դժուարութեամբ սարիցն վեր եկի էն փիլաքաններումն որ ձուկը բռնողներն և չոպաններն շինել էին։ Նա էն-պէս մոլիկ էր տալիս իրան դրբին՝ որ ես նորան շատ մօտացայ և նա ինձ չի տեսաւ։

Ն՝։ Հարցրի թէ՝ գուլիէլմոս՝ դո՞ւ ես։

Ն՝ ասաց։ Ա՞խ։ ես ինչպէս ուրախ եմ, որ ձեզ տեսնումեմ։ Դուք ի՞նչպէս եկիք էս-տեղ։ ես էնպէս էի իմանում, թէ Աստուա-ծանից և ինձանից զոկ էստեղ էլ մարդ չի կայ։

Ն՝։ Ես գնացի քո Աղայի մօտ՝ որ քեզ տեսնեմ։ պատահեց որ էս Ճանապարհը բռնեցի եկի։ Լաւ հավայ էլաճ ժամանակին ես շատ եմ դալիս էստեղ ծովին և կիմիներին մը-տիկ տալոյ համար։

Ես քո Աստուածաշունչդ է։

Ն՝։ Իմ Տէր՝ էս իմ սիրելի պատուա-կան և անգին Աստուածաշունչն է։

Ն՝ ասաց։ Ես շատ ուրախ եմ որ տես-նումեմ, թէ էդքան լաւ աշխատանքի մէջն ես։ գուլիէլմոս, էդ լաւ նշան է։

Ն՝ ասաց։ 'Ի հարկէ, էս նշան է՝ թէ

9443-57

Աստուած ինձ սիրումէ, բայց ես նորա առաջին մեղաւոր եմ։

Ե՞։ Ի՞նչով ես մեղաւոր։

Ն՞։ Ներանով որ ես նորանից խսկի մին անգամ բաւական չեմ էլել։ խսկի դէպի նա բաւական աղօթք չեմ արել։ խսկի միտք չեմ արել թէ՝ ո՞վ է ինձ էսքան բարի բաներ տըուել։ Ո՞ւ, իմ Տէր։ ինձ էն է վախայնում, որ իմ սիրտս շատ չար է։ Շատ ցանկանումեմ, որ ես էլ ձեզպէս լինիմ։

Ե՞։ Գուլնէլմոս, ի՞նձ նման ուզումես լինիլ։ ինչո՞ւ համար։ Ես էլ էնպէս եմ, ինչպէս դու ես։ էլ քեզպէս աղքատ և տկար մեղաւոր եմ։ ես էլ էի կորչելու, եթէ Աստուած իրան անչափ բարութենովն և ողորմութենովն ինձ մութ խաւար տեղիցն չէր հանել, և իրան անչափ ողորմութենովն և սիրովն կորուստիցն չէր ազատէ՛լ և ղաքուլ չէր արել։ մեր միջումն ջոկութիւն չի կայ, երկուսսել պակասվեցանք Աստուծոյ փառքիցն, էն պատճառըն՝ որ մեղաւորեաք։

Ն՞։ Զէ՛։ իմ Տէր։ ես ձեզ նման չեմ, ես կարծումեմ որ ինձպէս մեղաւոր խսկի չի կայ, և խսկի մին մարդ էնպիսի սիրտ չունի, ինչպէս ես։

Ե՞։ Քո զգացողութիւնդ լաւ է գնալիս-էլմոս, և նման է նորան՝ որ իրան սրտի միջուն-մէն յայտնի է տեսնում թէ իրան մեղքերն ան-չափ են, և որ էլ իմանում էն մեծ և պատ-ուական գինը, որ Յիսուս Քրիստոս տուել է մեղաւորները առնելոյ համար։

Ն՝։ Հա։ Տէր։ թէ և ես գլխաւոր մե-ղաւորների մէնն եմ։ բայց Յիսուս Քրիստոսի արիւնովն փրկվել եմ։ Ես շատ հաւատում եմ որ Յիսուս Քրիստոս խեղճ արաբի համար մե-ռաւ։ Օ՛։ Ի՞նչքան չար կըլինէր խեղճ և ան-պիտան Արաբի համար, եթէ Քրիստոս չէր մեռած նորա համար։ Նա մեռաւ էն մարդի համար, որ մեղաւորների գլխաւորն էր։ Ես էս մէն բանովս իմ սիրտս հանգստանում է։

Ե՞։ Գնալիէլմոս, ի՞նչ կարդացիր Աստ-ուածաշնչումն։

Ն՝։ Ես էն կարդացի թէ աւազակն (թու-լին) ինչպէս խօսեց Քրիստոսի հետ՝ էն ժամա-նակն որ երկուսն մէն տեղ խաչված էին, և թէ Քրիստոս նորան ինչ ասաց։ Էս մարդի աղօթ-քըն ինձ շատ լաւ է թուում, որ ասաց։ (ՅԻ-ՇԷՔ ԻՆՁ Տէր։ (ղուկ։ ԻԳ։ 42)։ Մխիթար քեզ Տէ՛ր, խեղճ մեղաւոր Արաբին։ Հա ես էս-պէս եմ աղօթք անում առաւօտներն և մէն քա-

Ե՞։ Իմ բարեկամս։ ասա ինձ էդ մեղքըս չի՞ ծանրացնում քեզ, որ դրան կողմանէն դու ասումես։ ես գիտումեմ որ դու դրան ասումես և ուզում՝ որ ինչքան կարողութիւն ունիս աշխատիս որ թաք դորանից ազատվիս, էսպէս է՞ թէ չէ։

Ն՞։ Ճշմարիտ որ էդպէս է, ես բոլոր աշխարհքըս կըտայի՝ որ թաք անմեղ լինէի։

Ե՞։ Գնա Քրիստոսի մօտ և նորա հետ բարեկամ լինիր իմ եղբայրս։ նա իրան պատարագ և մատաղ արաւ մեղաւորների համար։ Ն՞ մենակի չաշէց մեր ամէն պոռնչանքս և հէղու�-նիւնէնէքը։ Նա թողէցաւ մեր մեղաց համար, և պաղատէցաւ մեր անօրէնութիւնաց համար։ Մեր խաղաղութիւնն նորանովն է և մենակէլ նորա թողէցողն էնչ քաշվէլ։ (Ես։ ՃԳ։ 5)։ Ն՞ մեր ամէն մեղչէրքս իրան վէրայ ա՜ռաւ։ Գնա համարձակ Քրիստոսի մօտ որ փրկիչ է ամէն մեղաւորների համար։

Ապաքէն ինձ պատասխան տուաւ լալով՝ թէ կըզնամ, բայց շատ յետի և շատ յետի եմ գընում։ ես կըկամենայի վաղտալ կամ թռչիլ Քրիստոսի մօտն։ Նա շատ ողորմած է խեղճ արաբի վերայ, որ ձեզ ուղարկել է որ նորան էդ բաներըն իմացնէք։

Ե՞։ Մի՞ թէ հենց առաջին անգամ լըսի՞ ես էս ճշմարտութիւնները։

Ն։ Իմ բարեկամս։ ասա ինձ էդ մեղքը չի՞ ծանրացնում քեզ, որ դրան կողմանէն դու ասումես։ Ես գիտումեմ որ դու դրան ատումես և ուզում՝ որ ինչքան կարողութիւն ունիս աշխատիս որ թաք դորանից ազատվիս, էսպէս կ՚թէ չէ։

Ն։ Ճշմարիտ որ էդպէս է, ես բոլորը աշխարհքը կըտայի՝ որ թաք անմեղ լինէի։

Ն։ Գնա Քրիստոսի մօտ և նորա հետ բարեկամ լինիր իմ եղբայրս։ Նա իրան պատրաստ է և մատաղ արաւ մեղաւորների համար։ Ն։ մենակ չուշէց մեր ամէն պանջանչքս և նէղու�։ Նա թողէցաւ մեր մեղաց համար, և պատժէցաւ մեր անօրէնութէանց համար։ Մեր թողողութիւնն նորանում է և մենչէլ նորա թողէցողն էնչ բժշկէլ։ (Ես։ Ճգ։ 5)։ Ն։ մեր ամէն մեղչէրը նրան վէրայ դրաւ։ Գնա համարձակ Քրիստոսի մօտ որ փրկիչ է ամէն մեղաւորների համար։

Արաքն ինձ պատասխան տուաւ լալով՝ թէ կըգնամ, բայց շատ յետի և շատ յետի եմ գընում։ Ես կըկամենայի վազտալ կամ թռչիլ Քրիստոսի մօտն։ Նա շատ ողորմած է խեղճ արաքի վերայ, որ ձեզ ուղարկել է որ նորան էդ բաներըն իմացնէք։

Ն։ Մի թէ հենց առաջին անգամ լըսէլ ես էս ճշմարտութիւններըս։

Ն՝. Զէ՛ իմ Տէր, դորանք իմ սիրտը ուրախացնում են էն ժամանակիցն եւ որ ամբիկա երկրումն էն բարի քարոզն լսեցի։ Մի՞թանէրդ է որ նորա համար անցկացած շաբաթին ձեզ ասացի. էն ժամանակն որ ձեզ մօտ էի։

Ն՝. Լա՛՝ իմ բարեկամ. ես հիմիկ հաւատացել եմ որ Աստուած իրան լուսովն քեզ լուսաւորել է և բաշխել է քեզ իմացողութիւն որ իմանաս իրան ողորմածութիւնն, որ նորանով իրան Որդին տուաւ որ քեզ համար մեռնի։ Ես հիմիկ յոյս ունիմ որ դու ջանք անես նորա պատուիրանքներն պահելոյ համար. ես յոյս ունիմ որ ամէն կողմանէ քո Աղայի կամքն հրամանքն կատարես, հաճոյանաս քո Աղայի կնկանն և քո ընկեր ծառաներին։ Էն մարդն որ իսկապէս սրտով քրիստոնեայ է, պէտք է որ նա ամէն բանի և գործի մէջն էլ քրիստոնեայ լինի։ Ով որ Քրիստոսին ճշմարտութեանով հաւատում է, պէտք է որ իրան հաւատքն գործքով ցոյց տայ։ (Յակ. Բ. 18)։ Իմ բարեկամ՝ էսպէս չ՞ թէ չէ։

Ն՝. Ճշմարիտ էդպէս է, ես կամենում էդ ամէնը դ անել, կամենումում որ ամէն բանի մէջ հաւատարիմ լինիմ։ Ա՞խ. ես ինչպէս

նեղմնու�մեմ, երբ որ միտքըս եմ բերում, թէ ես ինչպէս անհաւատ ծառայ էի մինչև էն ժամանակն, որ Քրիստոս ինձ լուսաւորցրուց իրան Աստուածային լուսովն։ Ես հիմիկ կամենում եմ աղայի աչքին քաղցր լինել, մօտ էլաճ ժամանակն էլ, հեռու էլաճ ժամանակն էլ՝ էն պատճառն որ՝ ես գիտումեմ թէ Աստուած ինձ ամէն ժամանակ տեսնումէ։ Ես գիտումեմ որ՝ եթէ ես Աղայիս ներհակ մեղանչեմ, Աստուծոյ ներհակ եմ մեղանչում, և սրտանով նորան բարկացնումեմ։ Էլ Քո ինձ ինչպէս կըսիրէ. եթէ ես էն բանըն չի գործեմ, որ նա է հրամայել։ Ես սիրումեմ իմ ընկերներին, թէպէտ նորանք ինձ շատ չեն սիրում. և շատ անգամ աղօթք եմ անում Աստուծոյ, որ նորանց ողորմութիւն անէ։ Եւ ինչ ժամանակ որ նորանք ինձ վերայ չար խօսք են ասում և աշխատումեն որ բարկացնեն ինձ. էն ժամանակն ես իմ միտքս եմ բերում, թէ Քրիստոս՝ որ խեղճ արաբի տեղն լիներ էսպէս խօսքերով պատասխան չէր տալ. բայց նա քիչ կըխօսեր և աղօթք կանէր իրան թշնամիներին համար. էս պատճառովս համարի՛ր թէ ես էլ չեմ խօսում. բայց Աստուծոյն աղօթք եմ անում որ նորանց թողութիւն տայ։

Ես ինչքան որ էս Աբաբի հետ խօսեցի,

էնքան աւելի յայտնի էլաւ շատ նշաններով՝ թէ նորա հոգին լուսաւորվել է վերևից Աստուածանից և սուրբ հոգւոյ շնորհքովն լցված էր։

Բաւական երկար ժամանակ նորա հետ խօսակցութիւն արի և ես նորանից իմացայ՝ թէ նորա Աղայն էն օրն մինչև երիկունի ժամանակն տանիցն դուրս էր գնացել և նորան էլ մին երկու սահաթ ռուսխաթ էր տուել։

Ես նորա հետ խօսեցի՝ թէ Քրիստոնէական մկրտութիւնն ինչ պարտաւորութիւն, յատկութիւն և օգուտ ունի։ Նա ինձ արժանի երևեցաւ, որ էս խորհուրդըս ընդունի, և ես էլ ուրախացայ էն յուսովն՝ որ նա սրանից ետև էլ զարիպ կամ նորաեկ չի ասվել, բայց քաղաքացի սրբոց և Աստուծոյ ընդանի կըկոչվի։ (Ես. Ե. 19)։ Նորան ասացի թէ, Աստուած խոստացել է թափել շատ աղգերի վերայ ոչ թէ մէնակ մկրտութեան ջուրըն, բայց էլ իրան երկնային շնորհքի յօղըն։ Ես ջուրը կըկոչէն ծարաւ ժամանակնումն նոցանց վերայ որ ամ ջուրս պէղուտ էն գնուտ։ ևն հոգին կըդնէն ×ո շատկնէրի վերայ, և ևն օրհնուվնիցնը ×ո ոբդուոց վերայ։ (Ես. ԽԴ. 3)։

Ես ինչ ասայ։ Հա Տէր։ Աստուած կարող է ստեղծել ինձանում յիստակ սիրտ և

բարի հոգի։ (Սաղ. Ճ. 12)։ Նա կարող է ինձ վերայ մշտով (փընջով.) ցողել որ ես սուրբ լինիմ. նա կարող է որ ինձ լուանայ և ես ձիւնի նման սպիտակ լինիմ։

Աստուած տայ քեզ էս ողորմութիւնը և հաստատէ՛ քեզ շնորհքի մէջ։

Ես շատ ուրախացայ հոգւով նրա համար՝ որ նա շատ սիրով և պատուով էր խօսում իրան ծնողաց համար որ նորանցից հեռացել էր երեխայ լինելոյ ժամանակումն, և որ շատ էր ցանկանում՝ որ Աստուած ինչ կերպով որ լինի լուսաւորէ նորանց։

Ես ասացի. Կարելի է որ էս կէտինների մէջ նի միջումն՝ որ հիմիկ ենք տեսնում քարոզիչ մարդիք են գնում էն կողմերն որ տեղ որ քո ծնողքն են. նրա համար որ բարի աւետիք տան փրկութեան համար՝ ինչպէս որ էն երկրի մարդկանցն, էնպէս էլ քո ծնողացն ելթէ դեռ սաղ լինին։

Նա տափիցն վեր կացաւ և կանչեց. ո՞վ իմ սիրելի ծնողներ. ո՞վ իմ սիրելի մայր, ո՞վ իմ ողորմած փրկիչ. օ՛խ՝ ելթէ դու կանգնէիր փրկել նորանց հոգին և նորանց հոգւոյ աչքերըն բանայիր՝ տեսնելոյ էն որ դու ես արել մեղա-

ւորների համար։ Այս երևումը թէ նորա սիրտն կոտրվել էր։

Եւ նորան ասաց։ Իմ Բարեկամ։ ես հիմիկ կամենումեմ, որ քեզ հետ յատուկ քո հոգւոյ, և քո ծնողաց հոգւոց համար աղօթք անեմ։

Ողորմութիւն արէք իմ Տէր։ էդ շատ լաւ է, աղօ՛թք արէք խեղճ արաբի հոգւոյն համար էստեղ էլ, ամէն տեղէլ։

Այս նոր և մեծ աղօթքի տուն։ ծովի աւազն մեր ոտի տակն էր, թումբերն և դալղաները մեր ժամի պատերն էին, և երկինքն նորա ծածքն էր։ Շիտակ որ էստեղ առաջ աղօթքի տեղ չէր։ բայց էս անգամն սրբութեան տեղ էլաւ, և ես էլ նորան միշտ էնպէս կըհամարեմ։ Առանց տարակուսանաց գիտումեմ, որ Աստուած էստեղս մեզ հետ էլաւ։ Եւ աղօթք արի, արաբն արտասունք թափեց, նորա սիրտն լուքնէր քարեպաշտութենով։ Ես էլ շատ շարժվեցայ իմ սրտումս, և սկսեցի նորա հետ 'ի միասին լաց լինիլ։ Յետին օրուն Յայտնի կըլինի՝ որ մեր արտասունքն Աշխարհիս քրիստոնէական սիրոյ արտասունքն էին։

Այս ժամանակ էր հասել յետ դառնա-

լոյ, ես կռնեցի նորա կռանն վերայ. դուրս ելկինք էն քարի փիլաքանովն թումբի գլուխն, որ տեղ որ իմ ձիս թողել էի։ Խաղաղութիւն և շնորհակալութիւն նորա երեսին վերայ պատկերանում էին։ Դոս կռնեցի նորա կռանն վերայ եղբայրական սիրով, ինչու որ՝ ճշմարիտ եղբայր նա էլաւ ինձ համար, և իմ սրտումն ուրախայայ որ գտել էի էսպիսի աղգակից. բարևեցի և բռնեցի ձեռքիցն. մին ժամանակ խօսք դրի՝ որ մին անգամ էլ իրար տեսնենք մինչև նորա մկրտվիլն՝ և բաժանվեցայ նորանից։

Ստուած ձեզ օրհնէ իմ Տէր. ես էլ ասայի՝ քեզ էլ էնպէս, իմ քրիստոնէական բարեկամն և ընկերս յաւիտեանս յաւիտենից. Ամէն։

ԵՐՐՈՐԴ ՄԱՍՆ։

Այս քաղցր խօսակցութիւնս՝ որ իմ աշակերտ Ադրաբին հետ արել էի, իմ սրտումս շատ մտածմունք վեր կացրուց՝ որ կարող չեմ խօսքով ասել։ Յետ դարձայ գնացի տուն մտածմունքերով լցված էն հաւատքի ճշմարտութենին և դէպի Աստուած դառնալոյն համար՝ որ ես հենց հիմիկ տեսի և լսեցի։

Որքան յայտնի է՝ որ մեր փրկութիւնն գտնելումէ միայակ հաւատքով և կախվումէ ոչ թէ մեզանից, բայց Աստուծոյ շնորհքիցն, որ մարդոյ գործքից չի լինի, և ոչ ով չի պարծենայ։ (Եփես. Բ. 8. 9)։ Այն սուրբ հոգին որ կեանքի պատճառն և աղբիւրն է, նրանից ջոկ ով էր կարող էնքան փոփոխութիւն անել, որ խաւարին լոյս դառնայ, յիմարութիւնն իմաստութիւն և խոնարհութիւն դառնայ, կռապաշտութեան տգիտութիւնն, դէպի Քրիստոնէական մաքուր հաւատքն դառնայ, Ով թէ որքան յայտնի է Աստուծոյ ողորմութիւնն և կարողութիւնն՝ որ յայտնվեցաւ մեղաւորներին կանչվելովն խաւարից դէպի լոյսն։ Ո՞վ մարդ որ

քրիստոնէական անուն ունիս քեզ՝ լուսաւորված երկրներումն. Ինչպէս լաւ օրինակ և դաս է քեզ համար էս հասարակ պատահմունքս, որ էս կռապաշտ մարդս յետ է դառել դէպի Ճշմարիտ Աստուծոյ գիտութիւնն։

Սրանից ետև ես էլի քննեցի և իմացայ նորա կառավարվիլը իրան Աղայի մարդկանց մոտը և ինչ որ ես լսեցի՝ ամէնն ինձ համար շատ քաղցր էր. էնպէս՝ որ ես էլ նորա վարքի կողմանէ մին տարակուսութիւն չունէի։ Սրանից ետև էլի մին քանի անգամ նորա հետ խօսակցութիւն արի Աստուծոյ խօսքը սովորցնելոյ և նորա միտքը քննելոյ համար էնպիսի կերպով որ ես արժան էի իմանում նորա հոգին լուսաւորելոյ համար։ Նա ամէն ժամանակ իրան հետ Աստուածաշունչը տանում էր և գործիցն պարապված ժամանակումն կարդումէր։ Ես շատ անգամ տեսել եմ որ Ճշմարիտ երկրպագութիւն տուողներն՝ որ ողբատութեան պատճառով չեն կարացել ջահիլ լինելոյ ժամանակումն կարդալը սովորել՝ շատ հետևումն իրանց հոգին լուսաւորելոյ համար և Աստուծոյ բաները իմանալոյ համար, և վերջումն շատ հետևողութենով սովորումն կարդալը. էնպէս որ շատ ջերմեռանդութենով Աստուծոյ բանը թէ իրանց և թէ՝ ուրիշների համար կարդան։

Այս արաբիս նոր օրինակն ինձ ցոյց տուաւ, որ նա էլ էնպէս հեշտութենով սովորել էր. ինչու որ հոգւոյ փրկութեան համար ջերմեռանդ էր։

Ամէն շաբաթուն ես սովորութիւն ունէի՝ որ մին տուն գնամ՝ (որ էն կապիտանի տանիցն շատ հեռու չէր) պատուելի քրիստոնէական բարեկամներին տեսութիւն անելոյ համար. որ էնտեղ հաւատքի կողմանէ խօսինք, իրար խրատ տանք և աղօթք անենք։ Այս շատ օգուտ իմացայ, որ Արաբին էլ բերել տամ էնտեղ և իմ մտքումս էնպէս դրի, թէ ամէնին էլ հաճոյ և օգտակար կըլինի էս բանս. երբ որ էնտեղ տեսնեն Ճշմարիտ քրիստոնէի պարզութիւնըն և սըրտի բաց լինիլըն։ Այս յոյս ունէի որ էս օրինակովս, այսինքն, Արաբի պարզութիւնըն և բաց լինիլըն տեսնելով մին քանի մարդիք՝ որ ես նորանց համար հոգս էլ անում, բարեպաշտութեանն աւելի ջերմեռանդութենով ծառայեն և հոգւոյ արթնութենովն աղօթքին աւելի պարապվին։

Սրա համար ես նորա աղայիցն ռուսխաթ ստացայ՝ նորան էն ժողովքի մէջ տանելոյ համար. նա երևելի Աստուածավախ չէր, և հոգևոր բաներով քիչ էր պարապվում. բայց ին-

ձանից շատ շնորհակալ էր՝ որ իրան ծառայի բարին էլ կամենում, որ նորա կառավարութիւնը նա էնքան գովումը։

Էն խօսք դրած օրումն ես ձիով գնայի էն տունն որ ինձանից մին աղաջ Ճանապարհ հեռու էր և միշտ սովորաբար էնտեղ հաւաքվում էինք։ Երբ որ էն տանն մօտեցայ տեսի իմ բարեկամ Ադրաբին նստած մին ծառի տակն՝ որ ինձ սպասում էր. ձեռին բռնած ունէր մին փոքրիկ գիրք որ ես էլ բաշխել նորան, և Աստուածաշունչն էլ իրան մօտիկ տափի վերայ դրած էր։ Նա ինձ տեսաւ կանգնեց և զարմանալով ասաց. Օ՛խ իմ Տէ՛ր՝ ինչքան ուրախ եմ, որ ձեզ տեսնումիմ. ինձ թուումի թէ շատ ժամանակ է որ ես ձեզ սպասեցի։

Ես. Իմ բարեկամ, ես յոյս ունիմ որ դու առողջ լինիս։ Ես եկելեմ որ քեզ տանեմ իմ բարեկամներիս մօտ. որ նորանք ինչպէս ես կարծումեմ Աստուծոյ էլ բարեկամ են. մենք ամէն չորեքշաբթի գիշերումն գնումենք իրար հետ ժողովվումենք մեր փրկութեան Ճշմարիտ հարկաւոր բաներին վերայ խօսելոյ համար և ես էլ հաւատացել եմ, որ դու ամէնին համար սիրելի և քաղցր զօնաղ կըլինիս։

Ն՝. Զէ՛. ես դեռ արժան չեմ որ էն-
պէս բարի մարդկանց հետ լինիմ, չէ՝ իմ Տէր.
ես մեղաւոր եմ, բայց նորանք քրիստոնեայ են։

Ն՝. Երթէ դու մընիցն հարցնէիր, էն
ժամանակն ամէն մէկն քեզ կասէր՝ թէ իրանից
աւելի չար մարդ չի կայ։ Նորանց միջիցն շատե-
բըն են՝ որ առաջ անօրէնութեամբ էին կենում.
Աստուծոյ բաներովն չէին զարապվում, և Քրի-
ստոսին դէմ մեծ թշնամի էին, ինչպէս գործ-
քով էնպէս էլ մտածմունքով։ Բայց Աստու-
ծոյ շնորհքն նորանց յետ դարձրուց իրանց վատ
ճանապարհներից, և նորանց սիրտըն լուսաւո-
րեց և աւետարանական սիրոյն մասնակից արաւ։
Տեսնում ես դու էնտեղ խեղճ մեղաւորների հա-
սարակութիւնը, որ անդադար քաղցր ձայնով
Փրկչին փառք են տալիս, ես յոյս ունիմ որ
դու էլ քո ձայնը մեր ձայներին հետ խառնես։

Ն՝. Հա՛. Տէր. հենց էս է՝ որ ինձ աղքատ
արաքիս պէտք է։ Այս խօսակցութիւնը անե-
լով՝ հասինք մեր բարեկամների տունն. ուղիղ
սրտով և ուրախ երեսով եկին մեր առաջն։ Իմ
բարեկամ Աբրաքի էն օրուանից էնտեղ գնալն նո-
րանց յայտնի էր, և էնտուր համար նորանց
երեսին վերայ շատ ուրախութիւն փայլումը՝
ինչ ժամանակ որ ես Աբրաքի ձեռքիցն բռնեցի

տարի նորանց մօտ և ասացի. Ի՛մ բարեկամնե-
ր՝, ես ձեզ համար Ա.Գրիկա երկրիցն մին եղ-
բայր եմ բերել. նա ցանկանում՝ որ ձեզ տես-
նէ, ընդունեցէ՛ք նորան ձեզ մօտ Քրիստոսի
սիրովն։ Մին բարեպաշտ գեղացի մարդ (որ
նորա լեզուն և սիրան լիքն էին քրիստոնէական
սիրով և խոնարհութեամբ) ասաց. Տէր մենք
ամէն ժամանակուն ուրախ ենք որ տեսնումենք
մեր սիրելի քարոզիչը՝ն և չոպանը՝ն. բայց հի-
միկ էլ աւելի ուրախ ենք, որ դուք բերել էք
մեզ մօտ էնպէս քաղցր ընկեր։ Մենք լսելենք
թէ՝ մեր փրկիչն ինչպէս ողորմած է դորա վերայ։
Ապա նա յետ դառաւ դէպի Ա.բրաբն և ասաց.
սիրելի բարեկամ ձեռքդ տուր ինձ, Աստ-
ուած քեզ հետ լինի՛ թէ էստեղ և թէ ամէն
տեղ, և օրհնեա՛լ լինի նորա անունն. (Սաղ.
հ՝. ԺԷ՝.) Էն պատճառն որ՝ նա կանչումէ իրան
երկրպագութիւն տալոյ և ծառայութիւն անե-
լոյ համար էնպէս անսուրբ մեղաւորներին, որ
նորանց միջուն մենք էլ էնք դասված. որով-
հետև Աստուծոյ ողորմութիւնն անչափ է մե-
ղաւորներին վերայ։ Երբ որ մտաւ տունն՝ ա-
մենքնէլ բարևեցին և նորա հետ խօսացին էն-
պէս, ինչպէս որ մին յատուկ բարեկամի հետ։

Նա ասաց. Հշմարիտ է իմ Տէր՝ ես չեմ
գիտում, ինչ ասեմ էս բարի բարեկամներին.

ես կարծումեմ թէ էս նմանումէն բաղդաւորութեանն և երանութեանն որ արքայութեան մէջն է։ Այն ժամանակն նա արտասվելով ասայ. սիրելի բարեկամներ և եղբարներ՝ ի Քրիստոս Աստուած ձեզ ամէնիդ օրհնէ՝ և վերջապէս տանէ՝ երկնքի արքայութիւնը։

Մինչ իմ սովորութիւնս էն էր՝ որ էս բարեկամներիս հետ խօսակցութենով, Աստուածաշունչ գիրքը կարդալով և աղօթքով պարապվիմ։ Ինչ ժամանակ որ էս ամէնն վերջացաւ, էնտեղ էլած բարեկամներին ասայի. Աստուծոյ նախախնամութիւնն և շնորհքն էս ջահիլ մարդին յանձնեց իմ կառավարութեանը մինչև մին ժամանակ, և որովհետև գտել եմ սորան՝ որ ճշմարտութենով դարձել է դէպի Աստուած և արժանի է Քրիստոսի անունին. ապա ես էնպէս եմ հաստատել, որ նորան մկրտեմ իրան սրտի ցանկութեան պէս։ Հիմիկ ես սորան բերել եմ էստեղ որ մասնակից լինի Քրիստոնէական խօսակցութեանս։ Ինչպէս որ առաջվայ մարդիքն հոգւով խօսակցութիւն էին անում. ինչ ժամանակ որ Աստուածանից վախացողներն խօսացին իրանց ընկերներին հետ՝ որ Աստուծոյ յիշատակն լինի նորանց առաջին։ (Մաղ. 3. 16)։ Այնպէս էլ ես կարծումեմ, սիրելի՛ բարեկամներ, որ մենք ժողովել ենք մեր

հոգիները Աստուածային բանով շինելոյ համար, և ապա կատարենք մեր եղբայրական և Աստուածահաճոյ պարտաւորութիւնը։

Յետոյ երեսը դարձրի դէպի Արաքն և հարցրի նորանից. գուլիելմոս. ասա ինձ քեզ ում է ստեղծել։

Ա՞ռոյ. Աստուած։

Ե՞. Քեզ ում է աղատել և փրկել։

Ն՞. Նորա որդին Յիսուս Քրիստոս, որ ինձ տեղակ մեռաւ։

Ե՞. Քեզ ում է լուսաւորել։

Ն՞. Սուրբ Հոգին. նա ինձ խրատել է՝ թէ ինչպէս պէտք է սիրել Ամենաբարի Աստուած Հայրն և նորա Որդին Յիսուս Քրիստոսին։

Ե՞. Դու ի՞նչպիսի վիճակումն ես ծնվել։

Ն՞. Ես չար անսուրբ մեղաւոր եմ. ես մեղքիցն ջոկ աւելի բան չեմ գիտում. ոչի՞նչ չեմ իմանում բայց մինակ մեղքը. իմ հոգիս էլ շատ սև է քան թէ մարմինս։

Ե՞. Քեզանում իսկի էն ժամանակիցն

եաև մին փոփոխութիւն գործվի՞ցաւ թէ չէ։

Ն՝։ Ինչպէս եմ կարծում, թէ գործ-
վեցաւ՝ բայց մին քանի ժամանակ վախում եմ՝ թէ չէլաւ։

Ե՝։ Եթէ դու փոխվել ես՝ ապա քեզա-
նում էդ ինչ է գործել։

Ն՝։ Ամենաբարի Հայրն Աստուած, նո-
ր սիրելի Որդին Յիսուս Քրիստոսն և սուրբ Հոգին Աստուած։

Ե՝։ Ինչ կերպով գործվեցաւ քեզանում էդ փոփոխութիւնդ։

Ն՝։ Աստուծոյ կամքն էր, որ ինձ երևա-
լայ լինելոյ ժամանակումն ասիր և գերի անեն։

Ե՝։ Ինչպէս գիւրեցիր, ասումես թէ Աստուած ինձ ասիր արաւ։

Ն՝։ Զէ՛ իմ Տէր։ ես կամեցայ ասել։ Աստուած թոյլ տուաւ սպիտակ մարդկանց՝ որ ինձ իրանց ասիր անեն, և նորանով նա կամեցաւ ինձ բարի անել։

Ե՝։ Ինչպէս քեզ բարի արաւ սրանով։

Ն՝։ Նա ինձ խաւար երկրիցն հանեց բերաւ դէպի լուսոյ երկիրն։

Ն՝։ Մի թէ դու արևմտեան կողմի հըն-
դըստանի կղզի՞ն ես ասում լուսոյ երկիր։

Ն՝։ Չէ՛։ լուսոյ երկիրն ինձ համար Ամ-
ըրիկա երկիրն է։ էն պատճառն որ՝ առաջին ան-
գամն էնտեղ եմ քարոզ լսել։ բայց էս երկի-
�ը ինձ համար էլ աւելի մեծ լուսոյ երկիր է,
որովհետև դուք էստեղ օրէցօր Յիսուս Քրիս-
տոսի ողորմութիւնը ինձ յայտնումք որ նա
մեղաւորաց վերայ ունի։

Ի՝։ Յիսուս Քրիստոսի արիւնը ի՞նչ է
գործում։

Ն՝։ Նա մարդին սրբումէ ամէն մեղքե-
րից։ սրա համար ես էլ յոյս ունիմ որ ինձ էլ
սրբէ ամէն մեղքերից։

Ի՝։ Իդպէս նա ամէն մարդ էլ սրբում
մեղքերից իրան արիւնովն։

Ն՝։ Ա՞խ։ չէ՛ իմ Տէր։

Ի՝։ Ասա ինչ է սրբվում և փրկվում։

Ն՝։ Նա որ հաւատում է նորան։

Ի՝։ Կարո՞ղ ես դու դրա համար վկայու-
թիւն բերել սուրբ գրքերից։

Ն՝։ Կարող եմ։ ոչ ոք ոչ-ոյն հըհա-

Լաւագոյ, յաւիտենականն հէնց հուներնոյ, քայց ոչ ոք չի հաւատալ, հէնց շուներնալ, քայց Աստուծոյ քարոզութիւնն նորա մէջայ հաստատ։ (Յոհան. 3. 36)։

Ն՞. Ի՞նչ է նշանակում՝ հաւատք ունենալն։

Ն՞. Ես կարծումեմ թէ նշանակումէ՝ ամէն ժամանակ Յիսուս Քրիստոսիցն միտք անել. նորան սիրել ամէնիցն շատ. հաւատալ՝ թէ ինչ քան որ նա ասել է ամէնն ճշմարիտ են. անդադար նորան աղօթք անել. իրան անձին մեծ մեղաւոր համարել, քայց նորան ամենաբարի և ամենակարող իմանալ, որ ամէն ժամանակ կամենումէ և կարող է ինձ փրկել։

Ն՞. Դու էդպէս հաւատք ունի՞ս թէ չէ։

Ն՞. Ինձ թուումէ՝ թէ պաղի ժամանակ էդպիսի հաւատք իսկի չունիմ։

Ն՞. Ինչու համար էդպէս՝ գուլիէլմոս։

Ն՞. Ինչ ժամանակ որ կամենումեմ միաւորվիլ սիրով նորա հետ, էն ժամանակն իմ սիրաս ցրվումէ. ինչ ժամանակ որ կամենումեմ էն բաներին հաւատալ, որ նա ասել է մեղաւորներին համար, էն ժամանակն մին քանի կարծիք են ծնվում ինձանում՝ թէ ինձ համար

Ճշմարիտ չէն։ Ինչ ժամանակ որ կամենուամբ աղօթք անել, էն ժամանակն սատանայն չար և ծուռ մտածմունք է քցում իմ միտքս և սիրտս, և ես Յիսուս Քրիստոսիցն բաւական շնորհակալութիւն չեմ արել։ Այս պատճառով ես պազի ժամանակ իմանուամբ՝ որ ինձանում խակի հաւատք չի կայ։

Այս իմացայ որ ամէն մարդ նորա խօսքերին շատ ականջ էին դնում և սրտակից էին լինում նորա հետ։ Յետոյ ասացի նորան. ես քեզ ցոյց կըտամ իմ բարեկամ՝ որ դու հաւատք ունիս. մտիկ չըտալով նորան՝ թէ դու ներհակիցն վանենուամս։ Մին քանի հարցմունքի համար էլ ինձ պատասխան տուր։

Միթէ դու հենց քեզանից և հենց քո մտքովդ և դորձովդ սկսեցիր միտք անել՝ թէ մեծ մեղաւոր ես, և իմանալ թէ՝ մին փրկիչ պէտք է քեզ։

Ն՝. Ո՞չ չէ. էս հենց էն ժամանակն իմ միտքս ընկաւ, որ ես նորա համար խակի միտք չէի անում, և նորան խակի չէի ուզում։

Ե՝. Ո՞վ ուզարկեց էն բարի քարոզիչըն Ամերիկա երկրումն՝ որ քո հոգին արլիթնացնէ իրան քարոզով։

Ն՝. Հիտակ՝ որ Աստուած ուղարկեց նորան։

Ը՝. Այս հիվ է նա՝ որ քո սրտումդ և մտքումդ սկսեց արթնացնել քեզ, որ հոգւոյ փրկութեան համար միտք անես։

Ն՝. Մարդասէր և բարի Աստուածն. ես ինձանից չէի կարող էն անել. էս հաստատ եմ գիտում։

Ը՝. Հաւատո՞ւմես դու՝ որ Յիսուս Քրիստոսըն և նորա փրկութիւնն հենց էն մին բանն է, որ ամէնից աւելի հարկաւոր է և որ նորան ամէնից էլ շատ պէտք է ցանկանալ։

Ն՝. Օ՛հ. հա՛. սրան հաստատ հաւատացած եմ։

Ը՝. Հաւատո՞ւմես՝ որ նա կարող է քեզ փրկել։

Ն՝. Հա՛. նա կարող է ամէնին էլ փրկել որ նորանով մօտանումն Աստուծոյ մօտ. պատճառն որ՝ նա միշտ կենդանի է նորանց համար բարեխօսութիւն անել։

Ը՝. Հաւատո՞ւմես թէ նա ուզում է որ քեզ էլ փրկէ։

Ն՝. Ես համարձակվում տարակուսիլ.

պատճառն որ՝ նա էնքան ողորմած և բարի է, որ իրան խօսքերին պէս իրան մօտ եկողներին խակի յետ չի քցիլ։

Ը։ Կամենում եմ հետևում եմ էլ նորա օրէնքն պահելոյ։

Ն։ Ի հարկէ։ ինչու որ՝ ես նորան սիրում եմ և նորա համար էլ կամենում եմ որ էն բաները կատարեմ որ նա ինձ հրամայում է։

Ը։ Միթէ կամեցողութիւն էլ կունենայի՞ նորա համար չարչարվելոյ եթէ նա կամենար։

Ն։ Կարծում եմ թէ կարող լինէի նորա օգուտն համար մեռնիլ։ նա չար և անսուրբ մեղաւորների համար մեռաւ, ապա անսուրբ մեղաւորներն ի՞նչպէս չեն ուզիլ որ էնպէս ողորմած և խոնարհ փրկչի համար մեռնեն։

Ը։ Ապա իմ բարեկամ՝ ես հաստատապէս կարող եմ ասել քեզ, թէ քո հաւատքդ քեզ ապրեցրուց։ (Ղուկ։ Ը։) Այս կերպով վերջացաւ էս մին անգամի փորձիլն։ Այնտեղ էլած բարեկամ մարդիքն լաւ ականջ դնելով էս ամէն բաները լսեցին։

Նորանցից մինն՝ որ էս խօսքերովս շատ

շարժվել էր, ասաց. Տէր՝ ես տեսնումեմ, որ Ճշմարիտ քրիստոնեաներն ամենքն էլ մին են, մտիկ չտալով նորան՝ թէ մինն սպիտակ է և մէկէլն սև է։

Սորանից ետև Աբրաբի կողմանէ խօսակցութիւն անելով աւելի ժամանակ անցկացրինք քան թէ ուրիշ վախտերն։

Ի՞նչ ասացի. Աստուծոյն գոհութիւն տանք որ նա մեզ վերայ էսքան ողորմած է և երգ երգենք մեր փրկչի սիրոյն համար։ Այս երգելոյ մէջն՝ մտիկ չի տալով դեղեցիկ ձայներին, ամենից էլ պատուական էր լինում սրտերի համաձայնութիւնն, որ շատ քաղցր էր։ Թէպէտ արաբն մեր երգելոյ կերպին սովոր չէր, բայց շատ մտիկ արաւ և շատ զգացողութենով ձայնին քարձրացրուց և նորանով ցոյց տուաւ՝ որ նա Ճշմարտութենով սրտումն իմանում էր էն խօսքերըն որ բերանիցն դուրս էին գալիս։ Այն ժամանակն որ էս երգը ասացին՝ թէ իսկի մին բան, բայց մէնակ անչափ սէրն ստիպեց փրկչին որ գայ աշխարհքս. նա իսպառ մոռացաւ, թէ մին ժողովուրդի միջումն էր, և քարձր ձայնով կրկնեց էս խօսքը՝ թէ իսկի մին բան, բայց մէնակ անչափ սէրն փրկչին ստիպեց որ գայ խեղճ գուլիէլմոսի մօտն։

Ես ժողովքըն վերջայրի մին քանի բաներ ասելով փրկութեան համար որ կատարվեցաւ մեզ համար Յիսուսի շնորհքովն և ողորմութեանովն։ Եւ էն մարդկանցըն յորդորեցի որ իրանց պահպանեն և արքայութեան համար ջանք անեն։ Յետոյ Աբրաբի մկրտվելոյ օրըն հաստատեցի և յայտնեցի, և ապա էս սիրելի ժողովրդի հետ բարևեցի և գնացի։ Լուսինն ամպերի միջումըն շատ փայլումէր որ ես գնացի մեր տունն և շափաղ էր տալիս կեօղերի միջումն։ Քաղցր խաղաղութիւնն և հանգիստութիւնն որ ամէն բաներում էր, զարմանալի էին անում էս տեսութիւնըս։ Մին լոպէ սրանից առաջ շնորհաց և ողորմութեան Աստուծոյն փառք էինք տուել. բայց հիմիկ բնութեան Աստուածն ուզեց որ նոր շնորհակալութեան մատաղ բերեմ իրան ստեղծուածների գեղեցկութեան համար։ Էս Դաւիթի մարգարէին հետ երգեցի. Տէր Աստուածդ՝ ինչպէս զարմանալի է քո անունդ երկրի վրայ։ Բարձրացաւ քո մեծութիւնդ երկնքից էլ բարձր։ Մարդուն ինչ է, որ դու յիշում ես նրան։ Հոգուն, կամ մարդոյ որդին, որ նոցա աւելութիւն ես գնում։ (Սաղ. 8. 1. 5)։ Մին քանի օր նրանից ետև Աբրաբն մկրտվեցաւ, և մին քանի օր էլ մնայ։ Յետոյ իրան Աղայի հետ ճանապարհ

գնայ։ Այն ժամանակիցն ետև մինչև հիմիկ նո-
բանից մին խաբար չեմ իմացել։ Պարելի է որ
դեռ հիմիկ էս աշխարհքումն շուռ է գալիս զա-
բիպի նման, և կամ փառքով գնացել է երկնի-
քի արքայութենումն երանելի հողիներին հետ
փառք և երկրպագութիւն է տալիս էն փրկչին
որ իրան արիւնովն նորան փրկեց և ապրեցրուց։
Ինչպէս որ լինի, ես հաստատապէս հաւատացե-
լեմ, որ նա Աստուծոյ փառաց համար յիշա-
տակ է. ինչու որ՝ Քրիստոսի պատկերն տըպ-
ված էր նորա սրտին մէջ, և իրան կեանքովն
պարզամտութենովն և կառավարութենովն ցոյց
տուաւ Աստուծոյ էն շնորհքըն՝ որ մէնակ կա-
ղող է մեղաւորներըն Աստուծոյ մօտ յետ դարձ-
նել։ Աստուծոյ փառք տուէք։ (Սաղ. 67. 35)։

ՎԵՐՋ։

Արաբի Աղօթքն։

Ո՛վ Յիսուս՝ որ շատ անպիտան հոգւոյ համար էլ հոգայողութիւն ես անում, ականջ դի՛ր իմ սրտի աղաչանքին և լսիր խեղճ Արաբի աղօթքին։ Պատճառն որ՝ դու իմ մեղքերը և յաւերը քեզ վերայ առիր, և ինձ համար խաչին վերայ քո արիւնը դիափեցիր, և սրա համար յոյս ունիմ թէ՝ մին խեղճ արաբի աղօթքն չես անարդիլ։ Ես աղքատ արաբ տղայ էլայ և ծովի ղրաղուին շուռ եկի. սպիտակ գողերը իմ ծնողայ ձեռքիցն ինձ յափշտակեցին՝ որ էլ մին ժամանակ չի տեսի նորանց։ Բայց իմ վիճակս՝ որ շատ ծանր և ողորմելի էր երևում՝ շատ լաւ դառաւ, ինչու որ՝ իմ տանիցս հեռու քաշվեցայ, նորա համար՝ որ մին ողորմած փրկչի սէրը ճանանչեմ։ Թէ և աղքատ էլայ և անարդված. բայց դու ո՛վ Աստուած ինձ մօտ էլար. և երբ որ քո ողորմութիւնը առաջին անգամ լսեցի և իմացայ, շիտակ որ՝ ամէն մարդից աւելի ուրախացայ և երանելի էլայ։ Շատ ժամանակ խաւարի մէջ անցկացրի

և քեզանից ապստամբված էլայ։ բայց քո մեծ մարդասիրութիւնդ ով իմ Աստուած՝ ինձ փրկեց իմ ամէն մեղքերից։ Մարդկանց և հրեշտակների առաջին չար և ողորմելի մարդ էլայ։ ինչու որ՝ թէ մարդկանց թէ մեղքին և թէ սատանային դերի և ենթի պէս ծառայութիւն արի։ Բայց թէ որ Աստուծոյ Որդին ազատեց ինձ՝ ապա ճշմարտութենով ազատ եմ։ ապա մարդկանց և մեղքի և դժոխքի իշխանութենից ազատված եմ յաւիտեան։ Օ՛հ։ ուղարկի՛ր քո սուրբ խօսքդ էն հեռու երկիրն, որտեղ որ խեղճ արաբներն են բնակվում։ սովորցրու նորանց քո ճանապարհը, քո ճշմարտութիւնը և քո կեանքը, և տուր նորանց քո շնորհքը և քո օրհնութիւնը։ Օ՛հ։ շնորհի՛ր, որ իմ սիրելի հայրս և մայրս էլ էնտեղ քո սէրը իմանան և տեսնեն։ պատմիր նորանց՝ թէ Քրիստոս ինչ արաւ նորանց համար, և էլ թէ Քրիստոս ինչ արաւ ինձ համար։ Որտեղ է էն Աստուածն՝ որ Քրիստոնեաների Աստուծոյն նման լինի կամ նորա հետ հաւասար լինի։ պատճառը որ՝ նա իմ հոգւոյս ողորմեցաւ։ նա խեղճ Արաբի աղօթքին է ականջ դնում։ Տէ՛ր Յիսուս՝ դու քո արիւնը թափեցիր հազարաւորների վերայ, որ ինձ նման են, նորանց էլ կանչի՛ր և նորանց էլ ինձ նման երանելի արա։
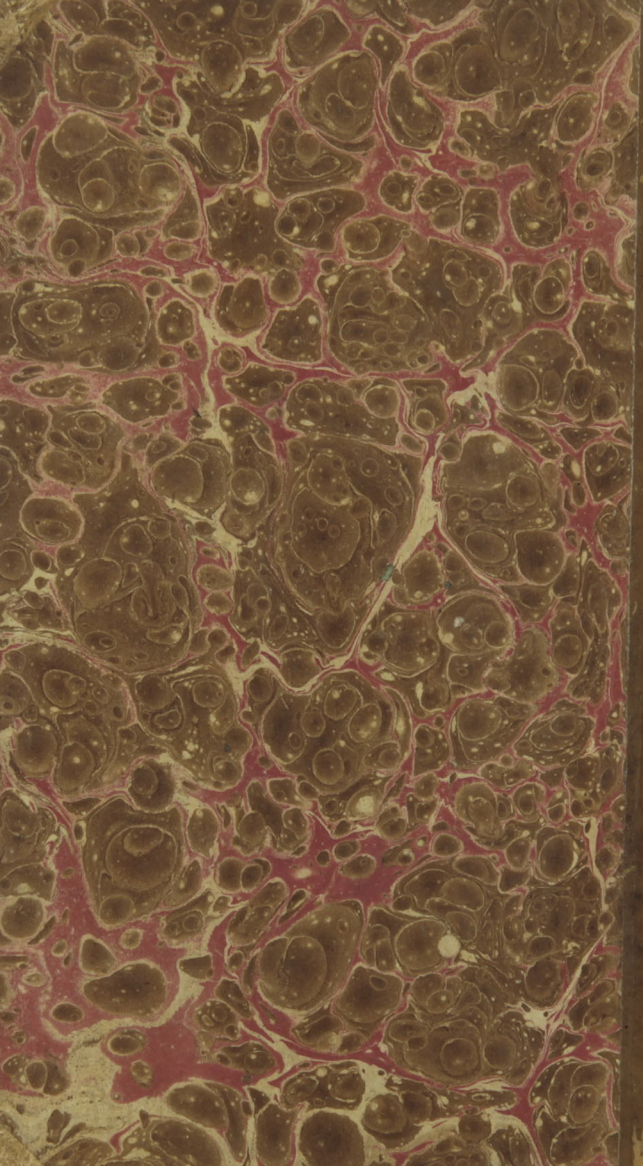
Շատ կան՝ որ խեղճ արաբ ծառային անարդում են. բայց քո սէրն ինձ հետ է և իմ սիրտը ուրախացնում է։ Հենց էն եմ ուզում՝ որ դու միշտ ինձ համար հոգացողութիւն անես. պահպանի՛ր ինձ մեղքից և փորձանքից ամէն՝ Տէր՝ և արաբի աղօթքին միշտ ականջ դի՛ր։ Երկրնքումն փառաց արքայութիւնն կայ. թէ որ էնտեղ մտնեմ քո շնորհքով, ապա կըպատմեմ սուրբերին և հրեշտակներին՝ թէ դու ականջ ես դրել աղքատ արաբի աղօթքին։